

Les plantes del nostre entorn. Flora silvestre de Paiporta. Simón Fos & Àngels Codoñer. 2019.

Si un grup de plantes continua estant poc representat a les guies de camp o altres textos orientats al coneixement de la biodiversitat valenciana, és sense dubte el de les plantes nitròfiles, és a dir, aquelles que creixen preferentment sobre terrenys adobats, rics en nitrogen, sovint alterats per l'acció més o menys contínua de l'ésser humà, el ramat o la fauna salvatge. I probablement aquesta manca de representació es deu, en bona part, a la proximitat a les nostres activitats; per dir-ho així, són tan correntes i abundants que ningú no les considera mereixedores de suficient atenció. Però, paral·lelament oblidem que aquestes espècies són les que componen tota o quasi tota la diversitat vegetal de les àrees urbanes i industrials, just on viu la majoria de la població valenciana. Així doncs, es dona la paradoxa que els habitants de les ciutats podem trobar informació d'espècies que potser no arribarem a veure mai, acantonades als hàbitats naturals més inalterats, mentre ens manca la pròpia dels llocs on es desenvolupa la major part de la nostra vida. El llibre que ara es ressenya és just una valuosa aportació per a reduir aquesta mancança i acostar-nos al coneixement d'allò que realment tenim més prop. I ho fa tenint com a territori el municipi de Paiporta, al cor de l'Horta Sud, un dels que forma la conurbació de València capital, on l'ocupació del territori ha comportat la desaparició quasi completa dels primitius hàbitats naturals, transformats al llarg dels segles en teixit urbà, camps de cultiu, polígons industrials i vies de comunicació, llevat només del tram que travessa la rambla de Xiva, també anomenat barranc de Torrent.

Els autors, Simón Fos i Àngels Codoñer, són respectivament doctor i llicenciada en biologia, i des de fa ja més de tres dècades desenvolupen treballs adreçats al coneixement del medi, l'un dedicat a la gestió i conservació de la flora silvestre valenciana des del departament mediambiental de la Generalitat, i l'altra des del seu lloc de treball com a professora de secundària dedicada a l'ensenyament de les ciències naturals. A banda d'això, Simón Fos és igualment conegut com un dels principals especialistes espanyols dels líquens. Lluny de conformar-se només amb aquestes aportacions a la millora de la nostra consciència ambiental, Simón i Àngels han obtingut diversos premis pels seus estudis botànics i geogràfics, que sovint han comportat la publicació dels seus treballs de recerca. Així



Les plantes del nostre entorn. Flora silvestre de Paiporta. 1r Premi d'Estudis Locals de Paiporta. Simón Fos & Àngels Codoñer. Any 2019. 208 pp. Col·lecció Farga Monogràfica, nº 47. Edicions del Bullent S.L. Picanya. Llengua: català. Preu: 24 €. ISBN 978-84-9904-223-7.

va ocórrer l'any 2011 amb la publicació del llibre "Flora de la Vall dels Alcalans. Guia de les plantes que creixen a Montroy, Real i Montserrat", treball guanyador del 1r. Premi d'Investigació concedit per la Mancomunitat Vall dels Alcalans. El llibre ara ressenyat té justament una història similar, donat que correspon a l'obtenció del 1r. Premi d'Estudis Locals de Paiporta, concedit en 2018 per l'ajuntament de la localitat.

"Les plantes del nostre entorn" comença amb una acurada introducció sobre el terme municipal de Paiporta, incidint especialment sobre els factors que més condicionen la instal·lació i desenvolupament de la flora vascular, com ara el clima, sòls i aprofitament del territori. Aquesta secció dona pas a la part central del llibre, amb 114 pàgines dedicades a la descripció de les principals espècies de la flora paiportina, mitjançant 1-3 fitxes per pàgina, corresponent cadascuna a una o més espècies, on es combinen almenys una fotografia identificativa i una descripció sintètica; a cada fitxa, els noms científics i populars i els principals trets identificatius, sovint van acompanyats de ressenyes sobre els usos populars de les plantes. Les fitxes mereixedores d'una plana sencera, han estat dedicades a algunes de les plantes més comuns al paisatge local i a les d'ús i aprofitament tradicional més notable, però també a les espècies exòtiques invasores més destacades, on es fa palès l'interès dels autors per conscienciar a la població de la necessitat de controlar-les. Cal assenyalar que el

contingut de les 244 fitxes que formen aquesta secció del llibre podria ser perfectament extrapolat als voltants de les ciutats i pobles de bona part del territori valencià, especialment des del nord-est de la província d'Alacant fins a les comarques castellonenques més properes al litoral, donada la seua coincidència de condicionants ambientals.

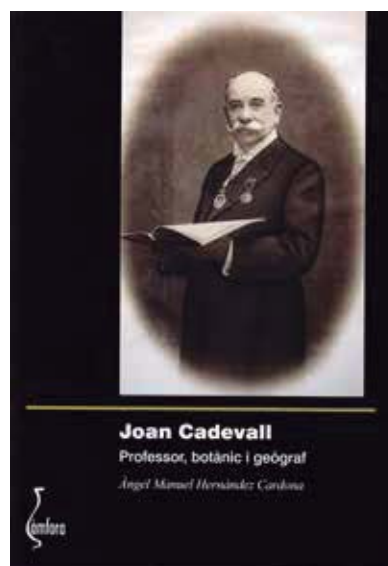
A l'apartat central ja esmentat del llibre, segueix una llista més completa, el catàleg de la flora vascular del municipi, que arriba fins al 386 tàxons al grau de subespècie. Si atenem a la superfície del terme, relativament menuda –uns 3,9 km²–, i l'absència quasi completa dels primitius hàbitats naturals, pot parlar-se sense dubte d'una diversitat vegetal elevada. A la vegada, aquest nombre tan elevat de plantes certifica que al darrere hi ha hagut un estudi ben acurat i mantingut en el temps. Tanquen el llibre un agraït glossari de la terminologia utilitzada, el recull bibliogràfic, i els índexs de noms científics i populars, tant en castellà com en valencià.

A banda de felicitar als autors, i a l'ajuntament de Paiporta per la seua iniciativa de convocar i concedir els premis que han permès la publicació del llibre, cal ressenyar l'acurada factura de l'edició de la mà d'Edicions del Bullent, tota una garantia de bon quefer al món editorial valencià.

Emilio Laguna. CIEF-Servei de Vida Silvestre, Generalitat Valenciana.

Joan Cadevall. Professor, botànic i geògraf. Àngel Manuel Hernández Cardona. 2018.

Rebem molt gratament aquesta biografia imprescindible sobre la vida i obra de Joan Cadevall i Diars (Castellgalí 1846, Terrassa 1921), del professor Àngel M. Hernández Cardona. Joan Cadevall és una figura reconeguda en la història de la botànica catalana, sobretot per haver escrit la Flora de Catalunya (en part pòstuma) inspirada en la francesa Flore de Hyppolyte Coste. Començà a redactar-la l'any 1905 i es va concloure després de la seua mort, fent-se càrrec Font Quer de completar una bona part del que li mancava. El fet que J. Cadevall fóra coetani de grans botànics com ara Pius Font Quer, Carlos Pau, o el germà Sennen fou tota una sort, però també una nosa davant la posteritat, ja que van projectar una aclaparadora ombra sobre la seua figura que ha quedat relegada a la categoria de botànic "menor", rang no escrit enlloc però reconeixible, al què pertanyen altres botànics coetanis seus que van treballar al Principat com ara M. Llenas,



Joan Cadevall. Professor, botànic i geògraf. Àngel Manuel Hernández Cardona. 2018. 366 pp. Fundació Torre del Palau. Terrassa. Llengua: català. Preu: 27 euros.

J. Codina, C. Pujol, F. Freixas, etc. Si bé a Cadevall no cal rescatar-lo d'un hipotètic o inexistent oblit per part dels botànics, pot ser sí que calia reivindicar-lo des d'una perspectiva més ampla, la que ens anuncia el títol del llibre: el fet de ser un terrassenc polifacètic i compromès, fill del seu temps, un pedagog i activista cultural i científic en diversos camps, força involucrat en aquella societat catalana vallesana que caminava a cavall entre dos segles, on hi deixà un rastre d'influències positives que aquesta obra tracta de seguir i de reivindicar.

Dividida en 15 capítols, l'obra fa un recorregut biogràfic dels primers passos vitals del personatge, per a passar després a desenvolupar una anàlisi de les activitats socials com a membre de nombroses entitats i associacions (més de quinze!), a avaluar i ressenyar els seus mèrits professionals i pedagògics, a més de les aportacions que va fer en els diversos camps científics als quals va dedicar temps (botànica, geografia, paleontologia). Àngel Hernández presenta en tot moment un relat biogràfic sòlid, sempre detallat i ben documentat. L'etapa de formació personal de Cadevall (des de l'educació primària a l'obtenció del doctorat) em resulta particularment suggestiva, ja que, potser sense pretendre-ho, ens ofereix una visió esclaridora de l'educació espanyola del darrer quart del segle XIX.

M'ha interessat la transcripció completa del seu exercici per a optar al grau de doctor, amb un tema elegit per ell que versava sobre el període Carbonífer, i que encara es conserva a l'Arxiu Històric de la Universitat de Barcelona.

Tot just assolit el doctorat l'any 1873, es va fer càrrec de la direcció del Reial Col·legi Terrassenc, dins del qual es crearia anys després l'Escola Municipal d'Arts i Oficis, ampliada posteriorment a Escola Elemental d'Indústries. En la direcció i com a professor d'aquestes institucions va durar uns 25 anys, període amb poca activitat investigadora, si exceptuem la publicació de la Flora del Vallès. L'any 1901 el col·legi passà a mans dels escolapis, i el 1904 cessava en la direcció de les esmentades institucions. A banda d'açò i fins a la seua defunció, Cadevall fou membre del claustre de l'Escola Superior d'Indústries de Terrassa, institució de la qual havia sigut un decidit impulsor, i de la qual curiosament mai no va aplegar a ser titular: sempre va ser un professor contractat, a qui l'Ajuntament li renovava el nomenament cada any.

M'interessa especialment la darrera faceta de la vida i obra de Cadevall, la més madura i científicament productiva del personatge, transcorreguda durant el primer quart de segle, una etapa que va desembocar en la magna obra Flora de Catalunya que, tristament, Cadevall no aplegaria a veure impresa en la seua totalitat. Esta obra, que vista amb ulls actuals presenta algunes deficiències, va complir amb la seua funció de servir per a edificar el coneixement de la flora catalana al llarg del segle XX. Vullguera ressaltar que Cadevall fou deutor de dos grans botànics valencians. D'una banda Antoni Cebrià Costa (1817-86), considerat fundador dels estudis florístics catalans universitaris i del qual Cadevall fou un deixeble que revisà i se serví del seu herbari, dipositat a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. I d'una altra Carlos Pau (1857-1937), que va ser al mateix temps mentor i amic seu, i que des d'una posició d'autoritat científica no solament li servia de consultor per a resoldre dubtes, sinó que va saber animar-lo a continuar treballant en botànica. El recolzament institucional que va fer possible l'edició de la flora li va aplegar des de la Secció de Ciències des de l'Institut d'Estudis Catalans, creada el 1911. El gran Pius Font-Quer (aleshores membre i director de l'Institut Botànic de Barcelona i professor de la Facultat de Farmàcia de Barcelona) no només controlaria els fils i les influències necessàries per a finançar l'edició de l'obra, sinó que mort Cadevall, va acabar d'escriure

el tercer volum, redactà el capítol dedicat a gimnospermes i realitzà la traducció al català del capítol de pteridòfits redactat per W. Rothmaler.

Trobe també important el capítol dedicat a la seua tasca pedagògica, a la preocupació didàctica del personatge per involucrar el seus alumnes en diverses activitats de divulgació (incloent-hi l'edició de llibres com ara Elements de Botànica Popular), excursions botàniques dirigides a despertar l'èstima per la natura, capdavanteres en la societat d'aquella època. D'altra banda, m'ha agradat també especialment la part dedicada als seus col·laboradors i corresponsals, entre els quals, a més d'alguns botànics ja citats abans, figuren Ramon Bolòs, Joaquim Codina, Lleó Conill, Eugeni Ferrer, més un llarg etc. Són biografies entrelaçades amb la del propi Joan Cadevall sense les quals el retrat del personatge restaria incomplet i que indirectament ens mostren una viva i interessant descripció de la societat científica de la seua època.

Al final del llibre es recull una oportuna relació de més de 60 publicacions de Cadevall, realitzades entre 1876 i 1919 al llarg de la seua vida en actiu. Els variats temes de què tracten, ens dóna una idea cabal de les inquietuds intel·lectuals d'aquest home polifacètic que, tot i no aplegar a veure concloua la seua Flora de Catalunya, fou afortunat perquè va gaudir de tota mena de reconeixements en vida. Llibre recomanable i imprescindible, sobretot per als bons aficionats i estudiosos de la història de la ciència.

Roberto Roselló. Departament de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de València.

Plantes i remeis: de la terra al rebost. Usos tradicionals de les plantes a les Coves de Vinromà. Carles Mir Pegueroles. 2018.

L'etnobotànica és la ciència que estudia les relacions tradicionals entre l'ésser humà i les plantes, nodrint-se fonamentalment d'entrevistes a gent major, que constitueix l'última baula d'una cadena de transmissió oral que ha funcionat al llarg de dotzenes o potser centenars de generacions. És, per dir-ho així, una disciplina on han de convergir necessàriament tècniques i coneixements avançats que venen tant de l'etnografia com de la botànica la qual cosa obliga sovint a seguir una acurada metodologia. Això és just el que ha fet al llarg dels darrers anys al terme de les Coves de Vinromà (la Plana Alta) el biòleg valencià Carles Mir Pegueroles, oferint-nos com a resultat un treball exquisit en tots els sentits, un llibre que sense dubte

tindrà sobrada transcendència més enllà del municipi al què es refereix. De fet aquest estudi ha merescut que el seu autor rebera el premi Alfred Giner Sorolla que atorga el col·lectiu Maestrat Viu, en la seua edició de l'any 2019.

Tot i la seua joventut -no fa massa anys que va acabar els estudis de biologia, seguits del màster en conservació i biodiversitat vegetal de la universitat de València-, l'autor no ha volgut deixar passar el temps, conscient de la urgència de recollir i transmetre el saber popular que atresora la gent major, potser la generació amb la què poden extingir-se bona part d'una saviesa transmesa a cau d'orella a llarg dels segles. El resultat, lluny de la tònica d'altres treballs etnobotànics editats a terra nostra, és un obra particularment atractiva per la seua maquetació, l'abundància d'il·lustracions, i sobretot un text fluït i ple de paraules i expressions populars, on el rigor científic no està gens barallat amb l'ús d'un llenguatge eminentment divulgatiu i fàcil de llegir. I ho fa des del primer moment, amb una portada i un títol ben suggeridors, i un pròleg d'autèntic luxe, redactat per Daniel Climent i Giner, un dels experts més reconeguts de l'etnobotànica en llengua catalana, i a la vegada un divulgador científic excepcional.

El llibre pot dividir-se en tres seccions, que abasten respectivament una introducció a l'etnobotànica valenciana i al coneixement del medi natural i humà de les Coves de Vinromà, un ample recull d'espècies botàniques amb les seues propietats i usos, i a tall d'epíleg, un ventall de receptes de medicines i menjars covarxins extrets de l'ample coneixement obtingut a més del capítol bibliogràfic i l'índex de noms populars i científics de les plantes. Al capítol introductor, destaca particularment l'homenatge que es fa als veritables protagonistes de l'etnobotànica, els informants, amb fotografies i detalls biogràfics de 17 persones de diferents edats -nascuts entre 1921 i 1953-, dels qui Carles Mir ha rebut bona part del seu coneixement mitjançant dotzenes d'entrevistes. De fet, algunes de les persones de més edat ja han faltat, com s'indica al mateix text.

La part fonamental del text, ocupada per 254 pàgines, la formen 102 fitxes d'espècies -en molts casos amb més d'una espècie indicada a la mateixa fitxa-, fonamentalment silvestres, i altres 22 de més menudes, referides a plantes cultivades; sumant ambdós tipus d'entrades, es parla de 168 espècies botàniques. Cada fitxa ocupa almenys 2 pàgines, reservant-se 4 per aquelles que tenen més usos, importància i arrelament



Plantes i remeis: de la terra al rebost. Usos tradicionals de les plantes a les Coves de Vinromà. Carles Mir Pegueroles. Any 2018. 322 pp. Col·lecció Papers Covarxins, núm. 4. Associació Cultural Tossal Gros. Les Coves de Vinromà. Llengua: català. Preu: 23 €. ISBN 978-84-09-05144-1.

popular; el seu contingut inclou una descripció, referències a la seua distribució, indicacions sobre la recollecció i conservació, un apartat sobre observacions i curiositats i, el més important, un apartat sobre els usos covarxins, on s'avesa sobretot el coneixement rebut dels informants locals, i més puntualment dades obtingudes d'altres treballs. Les fitxes segueixen l'ordre alfabètic dels noms populars locals, sent aleshores una mostra més de l'interès de l'autor per ressaltar el llenguatge popular front al científic.

La tercera part inclou 18 receptes sobre usos medicinals, culinaris o d'altres, on s'utilitzen barrejades diferents espècies vegetals del municipi. Aquestes receptes, aleshores, complementen la secció d'usos covarxins de cada fitxa, més adreçats a la utilització individual de cada espècie. Com és habitual al patrimoni etnobotànic d'altres llocs, part dels usos reflecteixen també influències esotèriques, tan arrelades al món rural al llarg de tota la geografia valenciana. Al remat, sumant fitxes i receptes, es fan al voltant de 600 referències d'usos tradicionals de les plantes.

Per qualificar el contingut del llibre podríem dir que Carles Mir és un digne deixeble d'aquesta escola què, sense haver-la dissenyada ni programada, va anar sembrant amb la seua obra i poder de comunicació el gran etnobotànic saforenc Joan Pellicer i Bataller (1947-2007), qui per suposat és l'autor més repetidament citat a l'obra ací ressenyada. També pot dir-se que molt

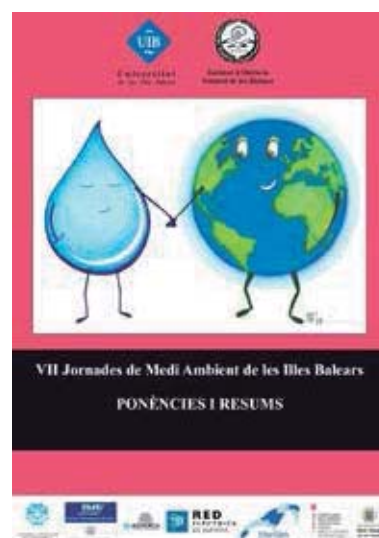
del coneixement expressat al llibre és perfectament extrapolable a altres territoris pròxims de la Plana Alta i de les comarques properes del centre i nord de Castelló. Sens dubte, la seua lectura pot recomanar-se a tothom interessant a l'estudi de la cultura popular i l'etnobotànica.

Per tancar aquesta ressenya, cal felicitar des d'ací a l'autor i a tota la gent que ha fet possible i ha recolzat la publicació del llibre, particularment a l'entitat editora, l'Associació Cultural Tossal Gros, que afegeix l'obra a la seua sèrie "Papers Covarxins". Òbviament, la felicitació és sobretot extensible a tota la gent major que ha transmès a Carles Mir els seus coneixements, una font de saviesa en perill d'extinció que cal conservar amb urgència.

Emilio Laguna. CIEF-Servei de Vida Silvestre, Generalitat Valenciana.

VII Jornades de Medi Ambient de les Illes Balears. Ponències i resums. Pons, G. X, del Valle, L. Vicens, D. Pinya, S., McMin, M., i Pomar, F. (eds) 2018.

Una de les finalitats de la Societat d'Història Natural de les Balears (SHNB) és la divulgació científica dels estudis realitzats de les ciències naturals de les illes Balears, impulsant iniciatives d'intercanvi de coneixements científics i tècnics entre els investigadors i la societat. Dins la seva línia de promoció del coneixement des de diferents perspectives acadèmiques, a finals de l'any 2018 s'organitzaren, amb aquesta finalitat, les VII Jornades de Medi Ambient de les illes Balears amb l'objectiu de ser un encontre per exposar entre els investigadors, administracions, societats i tècnics de les Balears les seves recerques de la natura i experiències aplicades dels darrers anys. Fruit d'aquestes jornades s'han publicat 143 comunicacions amb un nombre de 316 autors que han participat en la transferència d'intercanvi de coneixement, així com la seva divulgació científica, essencial a una comunitat pluriinsular, en la qual es pot condicionar el flux de la recerca i fins i tot la transferència del coneixement degut a una manca d'identitat balear que fa que les diferents illes tinguin més contactes amb la península que entre elles. Aquestes jornades donen a conèixer estudis insulars, poc d'ells amb una perspectiva en l'estudi d'arxipèlag, com podem veure a l'índex, i que poden ser validats a altres illes o a nivell de l'arxipèlag, convertint-se en un excel·lent escenari per l'intercanvi i pel debat, i que es tradueix en un llibre de Ponències i



VII Jornades de Medi Ambient de les Illes Balears. Ponències i resums. Pons, G. X, del Valle, L. Vicens, D. Pinya, S., McMin, M., i Pomar, F. (eds) 2018. Llibre de ponències i resums de les VII Jornades de Medi Ambient de les Illes Balears. Societat d'Història Natural de les Balears (SHNB)- Universitat de les illes Balears (UIB), Palma. 577 pp. ISBN.978-84-09-06632-2.

resums de 577 pàgines, disponible a la mateixa SHNB (<http://www.shnb.org>).

Les Jornades s'iniciaren a l'illa de Mallorca, amb 4 ponències, una d'elles comú arreu de les illes, com fou les polítiques públiques per la conservació de la Posidonia oceànica a les Balears, i les 3 restants focalitzades al medi marí. A l'illa d'Eivissa es realitzaren tres ponències i a Menorca tres més, destacant la conferència sobre carreteres i conservació de la biodiversitat. Destaquen les aportacions a aquestes jornades de l'estudi del medi marí, que ha estat un dels protagonistes, amb 58 comunicacions que han tractat, entre d'altres, aspectes de gran rellevància actual, com és el cas de la mortalitat de la nacra (*Pinna nobilis*) a les illes, la presència de microplàstics, tema tan de moda, a l'hora que preocupant, a nivell mundial, o la mortalitat de les morenes arreu de l'arxipèlag. Es poden llegir els resultats dels estudis realitzats pel seguiment de la pesca professional i la pesca recreativa, on els seus resultats es converteixen en una eina clau per la gestió d'una activitat amb tanta presència i pressió a les illes Balears. També s'han de destacar els estudis de seguiment dels pradells de Posidonia oceànica als ports de les illes Balears amb biomarcadors.

Cal remarcar també 24 comunicacions de ciències de la Terra, amb un important component de la paleontologia, entre les que destaca el descobriment de la “darrera balena del Messinià” a una cantera de Mallorca. Pel que fa la geomorfologia litoral, aquesta es troba focalitzada en gran mesura a l'estudi dels sistemes dunars fòssils costaners d'arreu de les illes i a la catalogació, descripció i anàlisi de jaciments fòssils, i la seva valorització com a patrimoni. Dins el marc de la geomorfologia cal fer esment als estudis de riscos associats a la construcció d'habitatges sobre cavitats del E de Mallorca, i a l'evolució espai-temporal de la línia de costa de diferents sistemes platja de Menorca. Destaquen també 25 comunicacions en el camp de la zoologia, on la problemàtica d'espècies invasores a les Balears ha estat tractada amb profunditat, com és el cas de la vespa asiàtica (*Velutina nigrithoras*), la tortuga de florida (*Tachemys scripta*), les serps (*Hemorrhois hippocrepis* y *Zamenis scalaris*), o algunes espècies de mosquits que estan afectant de forma considerable als models ecològics de les illes degut a una manca de polítiques clares de control. També cal destacar els estudis d'anàlisis dels registres d'avaraments de tortugues (*Caretta caretta*) a les costes de Balears.

En el camp de la botànica es presentaren 14 comunicacions, moltes de les quals tractaren els processos ecològics en els quals es desenvolupen algunes espècies, estudis que han estat realitzats dins el marc de plans de gestió o recuperació a algunes de les illes per part de conselleries del Govern de les illes Balears o dels Consells Insulars. D'aquests destaca l'estudi dels efectes de la cabra o la recuperació dels hàbitats per l'eliminació d'aquesta a alguns illots d'Eivissa o a la serra de Tramuntana.

Es troben 15 comunicacions incloses en l'apartat d'espais naturals protegits, gestió i educació ambiental, les quals mostren algunes de les eines utilitzades a Balears per la conscienciació de la població, ja sigui en forma d'estudis, o bé en forma d'eines aplicades incloses dins estratègies de conservació i prevenció. Dins aquest apartat cal fer esment als estudis de catalogació de zones humides de totes les Balears i l'avaluació del trànsit de vaixells entre Formentera i Eivissa, aportant unes dades força rellevants sobre els seus impactes, consums de combustible al dia i les emissions associades. Destaca el bloc dedicat a les col·leccions científiques i documentació de la natura, amb 7 aportacions, on es fa un recull de les novetats de col·leccions, estats de les tasques de catalogació de col·leccions de la SHNB i la

presentació de la Societat d'Espeleologia Balear (SEB).

El llibre, doncs, és un bon document per estar assabentat de la història de la recerca en temes geoambientals, de les línies de recerca que es desenvolupen a les illes, i dels plans i programes de gestió aplicats aplicació al medi natural per diferents entitats i administracions. És a dir, es tracta d'un recull que és una peça clau per poder observar l'evolució de temes, nombre d'estudis i investigadors des de les primeres jornades, realitzades a l'any 1987, fins ara.

Francesc Xavier Roig Munar, Dr. en Geografia y Dr. en Geologia, consultor ambiental, investigador independent.

Parc Natural de la Serra Gelada. Les llums de l'abisme. Jaume Fuster Pérez, Francesc X. Llorca Ibi, Vicenç M. Rosselló i Verger, Carolina Frías Castillejo i Joan Piera Olives. 2018.

La serra Gelada, tot i compartir terrenys de dos dels municipis turístics més atractius i visitats del territori valencià –Benidorm i l'Alfàs del Pi–, és sense dubte un dels racons de la natura valenciana menys coneguts, atenent sobretot la seua dificultat d'accés interior. Els seus valors naturals van merèixer la seua declaració com a parc natural l'any 2005, sent aleshores un dels últims espais naturals d'aquest tipus protegits pel Consell de la Generalitat Valenciana.

L'aridesa climàtica de la serra Gelada contrasta amb la seua bellesa paisatgística, objecte del treball fotogràfic de Jaume Fuster Pérez, un dels principals coneixedors d'aquest territori aparentment inhòspit però ric en biodiversitat, i particularment en espècies endèmiques o amenaçades de flora i fauna. Al llarg de 15 anys, Fuster va recórrer molts dels racons més desconeguts i inaccessibles de la serra, testimoniant amb les seues fotografies la grandesa de la natura, personalitzada especialment pels penya-segats, els més elevats de tota la costa valenciana, que arriben a superar els 300 metres de desnivell.

L'obra que ara es ressenya, “Parc Natural de la Serra Gelada. Les llums de l'abisme”, és un excel·lent homenatge als valors naturals i a la història de l'activitat humana en aquest racó privilegiat de la Marina Baixa, combinant de manera peculiar les fotografies de Jaume Fuster, autèntic cor i fil conductor del llibre, amb els textos redactats pel mateix Fuster, i per altres quatre bons coneixedors d'aquell territori: el filòleg i professor de la Universitat d'Alacant Francesc Xavier Llorca Ibi,



Parc Natural de la Serra Gelada. Les llums de l'abisme. Jaume Fuster Pérez, Francesc X. Llorca Ibi, Vicenç M. Rosselló i Verger, Carolina Frías Castillejo i Joan Piera Olives. Any 2018. 128 pp. Jardí Botànic de la Universitat de València. Preu: 30 €. ISBN 978-84-9133-140-7.

el conegut geògraf i professor de la Universitat de València Vicenç Maria Rosselló i Verger, la historiadora i arqueòloga Carolina Frías Castillejo, directora del Museu a l'aire lliure Vil·la Romana de l'Albir, i el naturalista i botànic Joan Piera Olives, actualment president del Patronat del Parc Natural de Serra Gelada. No es podria trobar autors més encertats per redactar aquest llibre.

El que més sorprendrà al lector és probablement l'inusual format. de 35,4 x 15,6 cm, fet amb tapa dura i interior en paper blanc mate d'alt gramatge. En obrir qualsevol punt del llibre, es troba a la dreta una fotografia a plana completa i apta per al format allargat del llibre, mentre a la pàgina esquerra apareixen un o més textos signats per alguns dels autors assenyalats. Al cas de les fotografies verticals, que segueixen l'eix major del format, els textos es disposen igualment en vertical, mentre a les apaïssades, on el lector haurà de girar el llibre per poder admirar la imatge presentada, els textos es disposen en horitzontal. El llibre conté fins a 60 imatges de gran qualitat i alt valor estètic, i 93 textos d'extensió variable fets pels 5 autors citats i diversos col·laboradors; a banda, cap al final del llibre, el text triat per a 3 de les imatges més espectaculars de l'obra correspon a una descripció de la serra feta des de Benidorm l'1 de setembre de 1859 per Emilio Castelar

(1832-1899), qui fou president del poder executiu de la I República Espanyola entre 1873 i 1874.

Un aspecte important del llibre és la gran diversitat d'estils dels autors, des de les descripcions gairebé científiques a les més sentimentals, que quasi fiten amb la poesia. A tot cas, la quantitat global de text és relativament menuda, doncs el llibre pot llegir-se en un temps curt. Es recomana, probablement com seria intenció dels mateixos autors, prendre cada parell de pàgines lligades –textos més fotografia- com si foren una imatge completa, que ens duu ràpidament a la reflexió sobre el poder de la natura formant els espectaculars racons de la serra, i al seu cas, sobre l'empremta humana al territori al llarg dels temps.

Cal ressenyar que aquesta obra, tot i poder llegir-se independentment, va publicar-se com a llibre de l'exposició del mateix nom feta al Jardí Botànic de la Universitat de València en novembre de 2018, editant-se a la vegada per la mateixa institució; la mateixa exposició itinerant va presentar-se de fet abans a Benidorm i l'Alfàs del Pi al llarg de 2018. Sense dubte, tenint entre mans aquest llibre, cal parlar d'un encert notable, que es recomanaria repetir per a tota la resta de parcs naturals valencians.

Emilio Laguna. CIEF-Servei de Vida Silvestre, Generalitat Valenciana.